

Erik Damgaard

Parlamentarisk konflikt og samarbejde

Store dele af dansk parlamentarisk forskning siden 1960'erne, der fokuserer på partier, parlament og regering, kan for oversigtsmæssige formål henføres til fire hovedgrupper af litteratur, om end grupperne undertiden er overlappende: De fire forskningsfelter er politisk rekruttering og medlemskarakteristika, parlamentarisk organisation, afstemningsanalyser og regeringsdannelser. Hovedtræk af udviklingen på disse områder gennemgås som baggrund for en karakteristik af de bidrag, der leveres i dette temanummer af *Politica* om konflikt og samarbejde i dansk politik. Artiklerne repræsenterer både en udvikling i de seneste år inden for de fire hovedområder og en formulering af nye emner og problemstillinger til nærmere undersøgelse. Til sidstnævnte hører ikke mindst studier af et stigende antal politiske forlig og medierelateret partikonkurrence via "ikke-lovgivningsmæssige" parlamentariske aktiviteter.

Konflikt og samarbejde gennemsyrrer det politiske liv i demokratiske systemer. På den ene side findes interessemodsætninger og uenigheder mellem politiske aktører. På den anden side er der behov for samarbejde, der kan bidrage til håndtering eller løsning af konflikter mellem politiske aktører. På det parlamentariske niveau er det især partier, parlament og regering, der påkalder sig interesse i denne sammenhæng. Problematikken har da også stået på forskningens dagsorden, om end i varierende grad og mere eller mindre eksplicit, siden statskundskabsstudiets oprettelse i Danmark for knap et halvt århundrede siden. Denne artikel giver først en kort oversigt¹ over nogle af hovedfelterne i dansk parlamentarisk forskning siden midten af 1960'erne og placerer dernæst bidragene til dette nummer af *Politica* i den bredere forskningsmæssige sammenhæng.

Nogle forskningsfelter

En stor del af den relevante litteratur kan for oversigtsmæssige formål inddeles i fire hovedgrupper, uanset at grupperne undertiden er overlappende, som det fremgår umiddelbart nedenfor. Indledningsvist skal imidlertid nævnes, at der her ses bort fra litteratur, som nok er af en vis interesse, men dog ikke fokuserer direkte på partier, parlament og regering. Der er således foretaget en afgrænsning, der ikke inkluderer studier af valgsystem, vælgeradfærd og ekstra-parlamentarisk partiorganisation. Andre institutioner og organisationer, der undertiden kan være relevante for parlamentarisk konflikt og samarbejde (jf. Damgaard, 2003), er heller ikke medtaget. Det drejer sig primært om den offentlige forvaltning og dens embedsmænd, interesseorganisationer og massemedier.

Rekruttering og medlemskarakteristika

Dansk forskning i politisk rekruttering blev grundlagt af Mogens N. Pedersen i slutningen af 1960'erne. Han publicerede en lang række arbejder i 1970'erne og noget færre i 1980'erne og 1990'erne, mens andre forskere ikke i særlig grad var

optaget af rekruttering og folketingsmedlemmernes karakteristika – måske dog med undtagelse af flere kvindeforskere (Damgaard, 1999). I forbindelse med Magtudredningen fik området imidlertid et gevaldigt løft via tre publikationer baseret på store datamængder. Først udkom i 2001 en generel analyse af de danske eliter, herunder den politiske elite af folketingsmedlemmer og ministre. Den konkluderede blandt andet, at Folketingets sammensætning vel fortsat ikke afspejler befolkningens sammensætning, men på den anden side ligner Folketinget befolkningen langt mere, end andre eliter gør (Christiansen et al., 2001). Derefter kom to monografier i 2004. Den ene er forfattet af Ulrik Kjær og Mogens N. Pedersen (2004), den anden af Torben K. Jensen (2004). Aldrig har vi på én gang fået så omfattende en viden om folketingsmedlemmers rekruttering, baggrundskarakteristika og ændringer heri over tid på både langt og kort sigt. Bøgerne diskuterer endvidere baggrundsfaktorerens mulige politiske konsekvenser med hensyn til medlemmernes holdninger og adfærd, hvilket selvsagt er et meget vigtigt aspekt (jf. Damgaard, 2003: kap. 2), også når vi taler om konflikt og samarbejde. I denne faglige diskussion tilkendegives noget forskellige synspunkter på, hvad der med rimelighed kan konkluderes om baggrundsfaktorer og holdningers politiske effekter på basis af det foreliggende empiriske materiale. Mens Torben Jensen synes at være forholdsvis optimistisk med hensyn til at udlede handlingsmæssige konsekvenser, indtager Kjær og Pedersen en mere forbeholden position.

Parlamentarisk organisation

Folketingets institutionelle udvikling over en meget lang periode blev analyseret af Damgaard (1977). Den blev betragtet som tilpasninger (i form af tidsbesparelser, arbejdsafloadninger og specialisering) til ændrede arbejdsvilkår, herunder et stadigt voksende aktivitetsomfang. Bogen fokuserede ikke mindst på ændringer i udvalgssystemet, herunder især udvalgsreformen i 1972 og de nye stående, specialiserede udvalgs personelle sammensætning i et sektoriseringsperspektiv, der meget vel kunne have betydning for parlamentarisk konflikt og samarbejde. I det mindste trængte et spørgsmål om overordnet politisk koordination sig på. Henrik Jensen (1995) gentog nogle af analyserne næsten 20 år senere og nåede til stort set samme resultater med hensyn til medlemmernes sektortilknytning. Lige så vigtig er imidlertid Jensens stærke understregning af, at udvalgene normalt ikke fungerer som enhedsaktører, men snarere som arenaer for partiers og partirepræsentanters aktiviteter og interessefølgelse. Samme synspunkt kunne han opretholde i den hidtil mest omfattende analyse af Europaudvalget (Jensen, 2003).

Længe var partigruppernes rolle i beslutningsprocessen stærkt underbelyst i dansk parlamentsforskning (Damgaard, 1999). Også på dette punkt har Henrik Jensen imidlertid præsteret en væsentlig indsats i en analyse af partigruppernes organisering, arbejdsformer og beslutningsformer. Han finder, at der i partigrupperne er en arbejdsdeling i overensstemmelse med udvalgsstrukturen, at det enkelte gruppemedlem er sat i et repræsentationsforhold til gruppen i øvrigt, og at partigrupperne normalt optræder som enhedsaktører i beslutningssituationer (Jensen, 2002). Et tiltalende aspekt ved Henrik Jensens tre bøger er, at forskellige

empiriske fænomener analyseres i et fælles overordnet teoretisk perspektiv med fokus på partigrupperne og deres repræsentanter, herunder ministrene, som de vigtigste aktører.

Afstemningsanalyser

Mogens N. Pedersen indførte ikke blot rekrutteringsforskningen i Danmark, han grundlagde også – med inspiration fra amerikansk kongresforskning – analysen af afstemninger i Folketinget med to artikler fra 1967, hvori han studerede sammenholdet i partigrupperne og ”afstandene” mellem partierne (Pedersen, 1967a,b). I disse henseender fik han følgeskab af andre forskere. Partisammenholdet er stærkt i Danmark, hvilket der er givet forskellige plausible grunde til, jf. især Skjæveland (2001). Interessant nok synes Pedersens data at vise mere ”samarbejde” end ”konflikt”, især hvis man fokuserer på de fire gamle partier. Artikler af Pedersen og andre fra 1970’erne kredsede om dimensionalitetsspørgsmålet (jf. Damgaard, 1999). Den foreløbige konklusion var vel, at partiernes afstemningsmønstre i høj grad kunne opfanges af en endimensional højre-venstre model, men hvis man ønskede en helt ”støjfri” model, var der nok behov for at arbejde med konflikt og samarbejde på to dimensioner, i det mindste efter jordskredsvalget i 1973, selv om karakteren af den anden dimension var åben for diskussion.

Regeringsdannelse

Koalitionsteorien i William H. Rikers (nu) klassiske udgave inspirerede Damgaard (1969) til en analyse af danske regeringsdannelser. Den syntes, kort sagt, med visse modifikationer at være i overensstemmelse med partiernes placering på en højre-venstre skala, men kunne ikke helt forklare dannelse af mindretalsregeringer. Siden er anlagt andre vinkler på regeringsproblematikken, især med hensyn til de enkelte partiers målsætninger og et bredere ”livscyklus”-perspektiv på regeringer (dannelse, opretholdelse, afgang, jf. Damgaard, 2000). Men spørgsmålet om en- eller todimensionalitet optager fortsat forskere, som det bl.a. fremgår af Asbjørn Skjævelands afhandling om danske regeringsdannelser i perioden 1953-1998, der i høj grad er baseret på afstemningsanalyser. Skjæveland (2003) konkluderer, at regeringsdannelse i Danmark i det store og hele er et endimensionalt fænomen og introducerer begrebet *office capacity* som hjælp til forståelsen af partiets regeringsdeltagelse. Et partis nok så centrale placering på en højre-venstre skala rækker ikke til dannelse og opretholdelse af en regering, hvis det nødvendige antal mandater mangler.

Nye bidrag

Dette nummer af *Politica* giver smagsprøver på, hvorledes den aktuelle forskning på forskellige måder bidrager til videre udvikling i studiet af parlamentarisk konflikt og samarbejde.

Ikke-lovgivningsmæssige aktiviteter

Christoffer Green-Pedersens artikel ligger i tydelig forlængelse af (de få) tidligere undersøgelser af en stigende arbejdsbyrde og et stigende aktivitetsomfang

i en række henseender. Det nye er Green-Pedersens eksplicitte fokus på de ”ikke-lovgivningsmæssige” aktiviteter, der nærmest er eksploderet i de seneste årtier, og hans eget forsøg på at forklare denne udvikling.

At der er sket en kraftig vækst i de ikke-lovgivningsmæssige aktiviteter, er der ikke tvivl om. Sammenlignet med en forholdsvis beskedne vækst i antallet af vedtagne lovforslag har der været en voldsom udvikling med hensyn til antallet af beslutningsforslag, forespørgsler og især §20 spørgsmål fra starten af 1990'erne. Dertil kommer en markant stigning i de udvalgsaktiviteter, der ikke er knyttet direkte til behandling af lovforslag. De (skriftligt) besvarede §20 spørgsmål er genstand for en mere dybtgående analyse, hvoraf det (som i tidligere undersøgelser) fremgår, at oppositionspartiernes medlemmer stiller langt de fleste spørgsmål. Endvidere påvises markante forskelle på partierne med hensyn til de issues eller emneområder, der er genstand for spørgeaktiviteten. I perioden 1994-2001 lagde Dansk Folkeparti således vægten på flygtninge og indvandrere samt retspolitik, mens Enhedslisten prioriterede miljø og udenrigspolitik.

Hvorfor nu denne kraftige vækst i antallet af ikke-lovgivningsmæssige aktiviteter? Green-Pedersen overtager Henrik Jensens (1995, 2002) tilgangsvinkel om Folketing og udvalg som arenaer for partierne. Hans påstand er, at væksten i de ikke-lovgivningsmæssige aktiviteter må forstås med udgangspunkt i ændringer af partiernes måde at konkurrere om vælgernes gunst på. Han afviser, at øget samfundsmæssig kompleksitet og en større offentlig sektor, nye og flere partier samt øgede ressourcer til parlamentarikerne kan give tilfredsstillende eller udtømmende forklaringer på udviklingen især i 1990'erne. Derimod understreges, at ”issuekonkurrence” er blevet en meget væsentlig bestanddel af dansk politik, og at ”medialiseringen” spiller en meget stor rolle i denne forbindelse. Det drejer sig om, hvad der skal være på den partipolitiske dagsorden, og de ikke-lovgivningsmæssige aktivitetsformer er velegnede til anvendelse i netop partiernes kamp om den politiske dagsorden.

Som Green-Pedersen selv gør opmærksom på i de afsluttende bemærkninger, kunne den forøgede dagsordenskonkurrence fra 1990'erne umiddelbart give anledning til bekymring for samarbejdsmulighederne i Folketinget. På den anden side var partierne og Folketinget alligevel i stand til at gennemføre store reformer af det danske samfund. Dermed synes konflikt og samarbejde altså at kunne trives fint sammen.

Sammen med Lisbeth H. Thomsen har Green-Pedersen dog også for nylig påvist, at konflikt og samarbejde kan forekomme på nok så forskellige måder (Green-Pedersen og Thomsen, 2005). En mindretalsregering, baseret på et blokflertal (identificeret ved partiernes regeringspræferencer), kan meget vel lede til samarbejde og brede flertal, fordi den vil kunne falde tilbage på støtte fra blokflertallet, hvis partier uden for regeringsblokken skønnes at kræve for store indrømmelser. Derfor kan en mindretalsregering være ganske effektiv. Er et blokflertal derimod ikke til stede, på grund af manglende enighed inden for partiblokken, bliver resultatet af konflikten måske nok samarbejde, men ikke nødvendigvis om effektive beslutninger til løsning af store økonomiske problemer, som vi så det i 1970'ernes Danmark (se også Green-Pedersen, 2001). Dette antyder,

at politiske forlig kan ansues som en mekanisme, der muliggør effektivitet og samarbejde selv med et højt konfliktniveau.

Politiske forlig og aftaler

Som nævnt er undersøgelser af regeringsdannelser og partiernes afstemning-sadfærd i Folketinget ikke noget nyt i dansk forskning. Det er derimod studier af politiske forlig, der er åbenbare eksempler på parlamentarisk konflikt og samarbejde. Forlig er imidlertid ikke et nyt fænomen, idet træk af dets centrale karakteristika kan spores helt tilbage til den danske Rigsdags første årtier. En analyse af den historiske udvikling viser, at politiske forlig har udviklet sig fra at være et nødvendigt onde til at blive anerkendt som resultat af godt parlamentarisk arbejde (Pedersen, 2005). Det nye er derimod en stigende interesse for systematisk analyse af forlig. I den foreliggende og endnu sparsomme litteratur er der ikke helt enighed om, hvordan et forlig bedst kan defineres. Centrale elementer er imidlertid forligspartiets accept af uformelle normer om vetoret, loyalitet og opsigelsesprocedurer. De foreliggende talmæssige opgørelser over antallet af forlig, der undertiden kan være lidt usikre, viser desuden en stigende tendens over tid, ikke mindst i de seneste årtier. Endelig finder man forskellige bud på årsagerne til (den stigende) indgåelse af politiske forlig, herunder især forekomsten af mindretalsregeringer, der har et medfødt behov for at indgå aftaler eller forlig for at kunne fungere (jf. Christiansen, 2002, 2003; Pedersen, 2005).

Flemming Juul Christiansens bidrag til dette nummer af *Politica* belyser forligs-problematikken under en ny synsvinkel via en sondring mellem aftaler inden for ét politisk område og aftaler, der omfatter lovgivning på to eller flere områder. Aftaler på et område kan siges at svare til et sektoriseringsspektiv, mens aftaler omfattende flere områder rummer en form for tværgående politisk koordination. Med et andet ordpar kunne måske også tales om decentrale versus centrale parlamentariske beslutninger. Konkret undersøger Christiansen, hvor stor en andel af lovgivningen, der aftales i flersagsforlig i perioden 1972/73-2002/03, dvs. i tiden efter indførelsen af de stående udvalg.

Et hovedresultat er, at 13 pct. af de vedtagne lovforslag er omfattet af flersagsforlig. Andelen er måske ikke særlig stor, men på den anden side er der ikke tale om uvigtige eller ukontroversielle beslutninger, og beslutningerne vedrører især væsentlige økonomiske fordelingsspørgsmål. Det er endvidere en interessant iagttagelse, at ca. 40 pct. af de vedtagne lovforslag under flersagsforlig er en følge af finanslovsforlig, vel at mærke efter "politiseringen" af finanslovsafstemningerne fra 1984 (tidligere i perioden var der ingen i denne kategori). Der er tale om en voksende andel, og udviklingen vidner om et nyt aspekt af parlamentarisk konflikt og samarbejde i Danmark. De årlige finanslovsforhandlinger udgør i dag et centralt instrument for koordination under mindretalsregeringer. I vigtige faser af processen inddrages regeringens og partiernes topfolk i forhandlingerne. En meget stor andel af lovforslagene behandles fortsat efter sektormodellen med ministre og ordførere som centrale aktører inden for de forskellige udvalgsområder, men der altså også et betydeligt indslag af lovgivning "på tværs af sektorer".

Robert Klemmensens bidrag til dette nummer fokuserer ligeledes på politiske forlig, men under en anden synsvinkel. Han er optaget af at forklare, under hvilke omstændigheder en regering er villig til at indgå forlig. Med afsæt i den teoretiske litteratur om etablering af uformelle institutioner og en diskussion af gevinster og omkostninger, for såvel regerings- som oppositionspartier, ved indgåelse af forlig formuleres en central hypotese. Den siger, at jo svagere en regering er, jo større er sandsynligheden for, at den vil vælge at indgå forlig. Eller omvendt formuleret: Jo stærkere en regering står, jo færre forlig vil den indgå.

Regeringens styrke måles ved sandsynligheden for, at en regering vil indgå i de vinderkoalitioner, der teoretisk set er mulige. Dette (Shapley-Shubik) indeks anvendes i tre versioner. Desuden indføres en række kontrolvariable for at isolere effekten af styrkeforholdet mellem regering og opposition. Analysen gennemføres i to tempi med det slutresultat, at hypotesen holder for to af de tre anvendte styrkeindeks, mens kontrolvariablerne ikke har en sikker selvstændig effekt. Selv om Klemmensen tager forbehold og skitserer yderligere spørgsmål til undersøgelse, må det stå fast, at han har påvist en væsentlig sammenhæng mellem regeringsstyrke og forligsadfærd. Med lidt enklere statistiske metoder når Helboe Pedersen (2005) frem til samme resultat. I modsætning til Klemmensens finder hun også en sikker positiv sammenhæng mellem antallet af forlig og regeringers levetid.

Dimensionsanalyse

Asbjørn Skjæveland genoptager den afstemningsbaserede dimensionsanalyse i sin artikel til dette nummer af *Politica*. Hans udgangspunkt er de senere års vælgeradfærdsforsknings påvisning af, at konfliktstrukturen er blevet todimensional. For at forstå vælgeradfærden i dag må den gamle socioøkonomisk funderede højre-venstre skala suppleres med en nypolitisk dimension (omfattende emner som indvandring, ulandshjælp, retspolitik og miljøpolitik). Skjæveland stiller derfor naturligt nok spørgsmålet, om en todimensional struktur med ny og gammel politik også har vundet indpas i Folketinget. Det er i sig selv et interessant spørgsmål, og det rummer potentielt tillige repræsentationsteoretiske perspektiver. Skjævelands hovedkonklusion er, at partierne i Folketinget fortsat kan rangordnes på én dimension, hvorpå der er konflikt mellem partier, der ligger langt fra hinanden, og samarbejde mellem partier, der ligger tæt på hinanden.²

Denne konklusion rejser imidlertid et nyt spørgsmål: Hvorfor adskiller det parlamentariske niveau sig fra vælgerniveauet i denne henseende? Skjæveland peger selv på nogle mulige svar, der dog nok vil kræve yderligere undersøgelser. Et frugtbart udgangspunkt for besvarelse af spørgsmålet kunne måske være, at der er forskel på afstemningssituationen på de to niveauer. Vælgernes stemmeafgivning er så at sige individuel, autonom og påvirkelig af mange faktorer. Partigruppernes (disciplinerede) stemmeafgivning er derimod i høj grad struktureret og forhandlet mellem regeringspartier indbyrdes via regeringsgrundlag, faste koordinationsprocedurer og løbende aftaler i politiske sager, der også kan involvere faste støttepartier. Hertil kommer de mange politiske forlig, der jo netop forpligter partierne med hensyn til deres stemmeafgivning i en række aftalte

sager. Helboe Pedersen (2005) fandt i øvrigt, at forlignenes partimæssige sammensætning tenderer mod at være overtallig og i god overensstemmelse med den traditionelle højre-venstre dimension i dansk politik.

Afsluttende betragtninger

I den tidligere oversigt (Damgaard, 1999) over dansk parlamentarisk forskning noteredes betydelige fremskridt på adskillige områder i årtierne efter statskundskabsstudiets etablering. Det gjaldt antallet af forskningsprodukter og ny viden, anvendelse af flere forskelligartede forskningsmetoder samt stigende dansk deltagelse i komparative projekter og internationale forskningsgrupper. Selv om denne konklusion var positiv og betryggende, når man skuede tilbage over hele den forløbne periode, kunne der også peges på behov for større satsninger på områder som parlamentarisk rekruttering, politisk repræsentation, partigrupperne i Folketinget, folketingsudvalgene samt regeringers tilblivelse, liv og endeligt. Dertil måtte generelt føjes de udfordringer, der følger af den fortløbende europæiske integrationsproces.

På alle de nævnte områder er der da også sket noget, og undertiden endda ikke så lidt. Studiet af rekruttering og politisk repræsentation har for eksempel fået et løft med tre værker, som alle nu kan forholde sig til. Folketingets partigrupper er behandlet i et større arbejde under en ny og frugtbar synsvinkel, der samtidig giver plads til en kobling med de stående udvalg i beslutningsprocessen. Studiet af regeringsdannelse er beriget af nye synsvinkler og empiriske forskningsresultater.

Dette nummer af *Politica* ligger i fin forlængelse af den forskning, der i udgangspunktet og lidt arbitrært blev opdelt i nogle store "kasser". Men artiklerne bevæger sig til dels uden for kasserne ved at introducere nye temaer og spørgsmål til nærmere undersøgelse. Derfor til sidst et par yderligere bemærkninger.

Forlig

Parlamentarisk forskning vedrører partier, Folketing og regering og angår næsten per definition partipolitisk konflikt og samarbejde. De fleste vil vide, at der skete noget alvorligt i forbindelse med den endelige afstemning om finanslovsforslaget i december 1983. Regeringen tabte afstemningen og udskrev valg. Efterfølgende har alle regeringer på forhånd måttet sikre sig, at de ikke kom i mindretal under den endelige afstemning om finansloven. Det sker under mindretalsregeringer ved at indgå forlig med et eller flere oppositionspartier, undertiden i ret sindrige konstruktioner og konstellationer.

Finanslovsforlig er vigtige flersagsforlig. Flersagsforlig kan dog også forekomme på andre områder, men langt de fleste forlig vedrører imidlertid kun et enkelt område. Uanset sådanne forskelle, må vi konstatere, at forlig i den ene eller anden form er et (næsten) nyt emne i den politologiske forskning. I denne forbindelse kan også fremhæves, at kredsen af mulige forligspartier i de senere år er udvidet ved inddragelse af fløjpartier i betydelig udstrækning. Endnu (?) har disse fløjpartier dog ikke fået tilbudt egentlige ministerposter (Christiansen, 2003).

Partikonkurrence og medier

Hvis politiske forlig kan siges at være et vigtigt nyt forskningstema, er analysen af ikke-lovgivningsmæssige aktiviteter et andet. Dokumentationen af den store ekspansion i aktiviteterne fejler ikke noget, og er for så vidt heller ikke helt ny. Spørgsmålet er imidlertid, om udviklingen udelukkende afspejler kampen om den partipolitiske dagsorden (via medierne). Green-Pedersen fremhæver selv, at der er behov for belysning af, hvilken rolle de pågældende aktiviteter spiller i dagsordenkampen. Ligeledes finder han behov for forskning i, hvorfor bestemte emner ender med at dominere den partipolitiske dagsorden.

Noter

1. En udførligere, men naturligvis ikke udtømmende, omtale af litteraturen i perioden 1965-1999 findes i Damgaard (1999). Der vil i det følgende løbende blive refereret denne oversigt.
2. Det kan nævnes, at Martin Ejnar Hansen er i færd med et ph.d-projekt ved Institut for Statskundskab, Aarhus Universitet, med titlen "Dimensionality and roll call voting in legislatures – a comparative study".

Litteratur

- Christiansen, Flemming Juul (2002). "Politiske forlig og mindretalsparlamentarisme i dansk politik", *Politologiske studier*, 5. årgang, nr. 2, pp. 23-37.
- Christiansen, Flemming Juul (2003). "The Inclusion of Challenger Parties into Legislative Accommodations in Danish Parliamentary Politics", paper presented at ECPR Conference, Marburg, Germany, September 18-21.
- Christiansen, Peter Munk, Birgit Møller og Lise Tøgeby (2001). *Den danske elite*, København: Hans Reitzels Forlag.
- Damgaard, Erik (1969). "The Parliamentary Basis of Danish Governments: The Patterns of Coalition Formation", *Scandinavian Political Studies, Yearbook 4*, pp. 30-57.
- Damgaard, Erik (1977). *Folketinget under forandring. Aspekter af Folketingets udvikling, virkemåde og stilling i det politiske system*, København: Samfundsvidenskabeligt Forlag.
- Damgaard, Erik (1999). "A Note on Danish Parliamentary Research", pp. 31-47 in Erik Beukel, Kurt Klaudi Klausen and Poul Erik Mouritzen (eds.), *Elites, Parties and Democracy*, Odense: Odense University Press.
- Damgaard, Erik (2000). "Denmark: The Life and Death of Government Coalitions", pp. 231-263 in Wolfgang C. Müller and Kaare Strøm (eds.), *Coalition Government in Western Europe*, Oxford: Oxford University Press.
- Damgaard, Erik (2003). *Folkets styre. Magt og ansvar i dansk politik*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Green-Pedersen, Christoffer (2001). "Minority Governments and Party Politics: The Political and Institutional Background to the 'Danish Miracle'", *Journal of Public Policy*, Volume 21, No. 1, pp. 53-70.
- Green-Pedersen, Christoffer and Lisbeth Hoffmann Thomsen (2005), "Block Politics vs. Broad Cooperation? The Functioning of Danish Minority Parliamentarism", *The Journal of Legislative Studies*, Volume 11, No. 2, pp. 152-169.

- Jensen, Henrik (1995). *Arenaer eller aktører. En analyse af Folketingets stående udvalg*, Frederiksberg: Samfundslitteratur.
- Jensen, Henrik (2002). *Partigrupperne i Folketinget*, København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.
- Jensen, Henrik (2003). *Europaudvalget. Et udvalg i Folketinget*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Jensen, Torben K. (2004). *De folkevalgte. En analyse af folketingsmedlemmers sociale baggrund og repræsentationsadfærd*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Kjær, Ulrik og Mogens N. Pedersen (2004). *De danske folketingsmedlemmer. En parlamentarisk elite og dens rekruttering, cirkulation og transformation 1849-2001*, Århus: Aarhus Universitetsforlag.
- Pedersen, Helene Helboe (2005). *Politiske forlig i dansk politik 1850-2000. En analyse af sammenhængen mellem mindretalsparlamentarisme og forekomsten af forpligtende lovgivningskoalitioner*, Århus: Institut for Statskundskab. Upubliceret specialeopgave.
- Pedersen, Mogens N. (1967a). "Consensus and Conflict in the Danish Folketing 1945-1965", *Scandinavian Political Studies, Yearbook 2*, pp. 143-166.
- Pedersen, Mogens N. (1967b). "Partiernes holdning ved vedtagelsen af regeringens lovforslag", *Historie. Jyske samlinger, ny række VII*, 3, pp. 404-435.
- Skjæveland, Asbjørn (2001). "Party Cohesion in the Danish Parliament", *The Journal of Legislative Studies*, Volume 7, No. 2, pp. 35-56.
- Skjæveland, Asbjørn (2003). *Government Formation in Denmark 1953-1998*, Århus: Forlaget Politica.